

**ЄВРОПЕЙСЬКЕ
МОВОЗНАВСТВО ЕПОХИ
ВІДРОДЖЕННЯ**

- **1. ЗАГАЛЬНИЙ СТАН МОВОЗНАВСТВА ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ.**
- **Про саму епоху.**
- Епоха В., або Ренесансу, що припадає на XIV-XV ст., - це **перехід від феодалізму до колоніалізму.**
- Церковні догми відкинуто.
- Створюється нове мистецтво й література.
- Закладено основи наукового природознавства.
- Нестримна жадоба до знань, до пізнавання всього суцього, його закономірностей.
- + інтерес до мовознавчих проблем.

- В епоху Відродження – **три розумові течії**:
- **Ренесанс** (занепад феодальної церкви, спирався на античність);
- **Реформація** (розбила папську владу і створила простір для розвитку національних сил європейських держав);
- **Просвітництво** (пов'язала усе духовне життя Європи з філософією раціоналізму та наукою).
-
- **Раціоналістичні тенденції** **численні проєкти штучних мов,**
- + виникнення логічної універсальної граматики.

- Ідеї матеріалістів Ф.Бекона та Дж.Локка, Р.Декарта та Г.Лейбніца.
- Зібрання лінгвістичного матеріалу супроводжувалося його осмисленням.
- ***Бекон:** мова – не єдиний засіб спілкування.*
- ***Локк:** немає природного зв'язку між звуками та поняттями*
- ***Декарт:** погляди відбиті в логічній граматиці.*
- ***Лейбніц:** повинна бути міжнародна мова на логіко-математичній основі.*
-
- **Виникнення історичної точки зору** на розвиток мови > зародження порівняльно-історичного мовознавства.

- У центрі вивчення епохи Відродження, як і раніше, - **все ще залишається латинська мова, але + давньогрецька.**
- Звертаються до пам'яток античності > створені всі умови для **видання й популяризації давньогрецької та давньоримської літератури.**
- Великі заслуги – у виданні та філологічному коментуванні творів античності мав **Юлій Цезар Скалігер (1484-1558).**
- Є й зацікавлення **східними мовами, зокрема семітськими (арабська, єврейська, сирійська)**

- **Потреба перекладу Біблії мовами різних національностей (Йосиф Юстус Скалігер та Йоган Рейхлін).**
- **Рейхлін у своїй давньоєврейській граматиці 1506 р. уперше вжив термін «афікс».**
- **XV-XVI ст. – виходять граматики і словники мов Центральної та Південної Америки, мов тюркської, вірменської, корейської, японської.**
- **З'являються перші відомості про санскрит (від Філіппо Сассеті, 80-ті роки XVI ст.).**

- Велике значення для збирання текстів, для поширення знання мов – **винахід книгодрукування в Європі** (Йоганн Гутенберг).
- Але найбільше значення для створення європейського мовознавства – процес формування європейських мов.

- **2. Виникнення філології як науки. Вивчення живих мов.**
- Латина як єдина книжна мова.
- Потрібно було переосмислювати роль латинської мови, піднести вагомість живих національних мов у всіх сферах людської діяльності.
- На захист народних («вульгарних») мов стає Данте Аліг'єрі (1265-1321), який пише «Б.к.» не латинською, а італійською народною мовою.

- Боротьба за незалежне місце живих національних мов потреба в граматиках і словниках, аби вивчити ці мови.
- 1492 – перша граматика іспанської мови
- 1527 – перша граматика німецької мови.
- Обидві писані латиною й за зразком латинських граматик.

- Велика заслуга у видавництві та філологічному коментування літературних творів античності належить Юлієві Цезарю Скалігеру, Робертові Стефанусу та його синові Генріхові Стефанусу.
- Завоювання турками Константинополя в 1453 р. втеча багатьох учених до Італії
підвищення зацікавленості європейців до грецької мови.
-
- Витлумачення явищ граматики та лексики класичних мов разом із ретельним аналізом змісту літературних творів > поява класичної філології.

- Одночасно виникає й **семітська філологія**.
- Теологічні інтереси > вивчення європейцями давньоєврейської мови (мови Старого Заповіту) та інших семітських мов.
- Велика заслуга у вивченні семітських мов – **Йзеф Юстус Скалігер, Йоган Райхлін**.
- У XVII ст. закладаються основи становлення філологічного вивчення літературних пам'яток трьох основних етнічних груп, які населяли Європу:
 - - **романської;**
 - - **германської;**
 - - **слов'янської.**

- Реформація в європейських країнах > потреба в перекладі різних частин Біблії, особливо Євангелія мовами різних національностей.
- Ст.Заповіт – переклад із давньоєврейської й частково арамейської мови. Новий Заповіт – із давньогрецької.
- При цьому - питання про діалектну основу нових літературних мов, особливості їх граматичної будови, про словниковий склад і т.ін.

- 1538 – француз **Г.Постеллус**, трактат «**Про спорідненість мов**» (є 12 спорідн. мов).
- **Йозеф Юстус Скалігер**, праця «**Розвідка про європейські мови**». Нараховує куди більше мов, ніж Постеллус:
 - **1)** усі європейські мови поділяються на 11 основних мов із багатьма діалектами;
 - **2)** основні мови: грецька, латина, тевтонська, слов'янська, + 7 «малих мов» (албанська, татарська, фінська з лопарською, ірландська, кіпрська з бретонською, сакська);

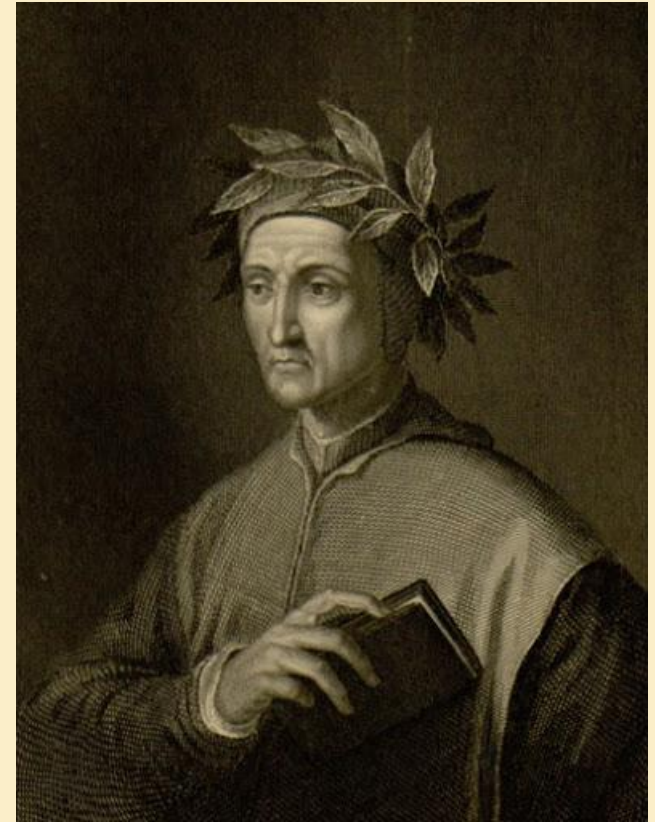
- **3)** до латинських мов належать: італійська, іспанська французька;
- **4)** основні мови не мають між собою нічого спільного, а ті, які походять від однієї мови-матері, він називав спорідненими.
- **Це була перша найдосконаліша на той час. генеалогічна класифікація мов.**

- Географічні відкриття, початок колоніальних захоплень територій, пропаганда християнства серед різних народів, винахід книгодрукування > **умови для накопичення відомостей про мови інших частин світу.**
- Накопичення мовного матеріалу найбільш яскраво – у порівняльних словниках каталонських мов. Але про це — пізніше.

- Щодо вивчення живих мов, **перші граматики:**
- 1492 – іспанська
- 1499 – бретонська
- 1527 – німецька
- 1531 – французька
- 1531 – англійська
- 1539 – угорська
- 1596 – слов'янська.
-
- В епоху Відродження – нові погляди на мови, їх класифікацію.

- **3. Роль Д.Аліг'єрі у ФОРМУВАННІ НОВИХ ПОГЛЯДІВ НА МОВУ**

- - Свій трактат Д. планував
 - написати в 4-х частинах,
 - але вийшла тільки перша
 - й частина другої.
 - Цю працю Д. писав протягом перших років вигнання його із Флоренції (1304-1308).
 - Мета першої книги – захист
 - повноважного права вживання
 - народної мови в красному
 - письменстві (у поетичній творчості).
-
- В Італії через політичну й соціально-економічну роздробленість італійська мова розвивалася передусім як книжна літературна, і лише згодом вона осмислювалася як мова національна.

- **І. Франко:** *«В Данте можна бачити ініціатора всіх новочасних літератур, бо він своїм трактатом переламав панування середньовікової латині і відкрив перед народними мовами широкі перспективи».*
-
- Однак сам Данте мав на увазі передусім створення поетики італійської літературної мови.

- Данте Аліг'єрі, трактат «Про мову чи красномовство» / інша назва - «Про народну мову»:
- **1) мова – дар Бога;**
- **2) захищає рідну італійську мову;**
- **3) з усіх живих істот мову має лише людина;**
- **4) природа мови – подвійна: матеріальна і раціональна;**
- **5) 2 групи мов: «вульгарні» (народні) і граматичні (книжнолітературні);**

- **6)** мова народна – шляхетна, вона первісна і нею користуються всі народи світу;
- **7)** романські мови: італійська, французька, провансальська;
- **8)** говірки італійської мови, їх 14. Цим самим Д.А. першим по групував італійські діалекти;
- **9)** визнає мовну еволюцію: «Мова не може бути ні довготривалою, ні постійною, а повинна змінюватися у зв'язку з відстанню і плином часу»;

- **10)** літературною мовою може користуватися лише та людина, яка володіє талантом і знаннями, цю мову можна вживати тільки для трактування високих тем;
- **11)** 3 стилі мови: вищий (трагічний), середній (комедійний), нижчий (елегія).
- А далі Данте йде в метрику народної мови.

- **4. СТВОРЕННЯ ЛОГІЧНОЇ, АБО УНІВЕРСАЛЬНОЇ ГРАМАТИКИ.**
- У Середньовіччі вивчення латинської мови розглядалося як логічна школа мислення.
- У XVII ст. посилюється прагнення розглядати граматичні категорії будь-якої мови як утілення категорії логіки.
- У тому випадку, коли якесь явище мови випадало з логічної схеми, воно проголошувалось як таке, що не відповідає вимогам розуму.

- Логіка не приймає ні форми мовного вираження, ні емоційно-вольового боку свідомості, їй не притаманний історичний підхід до явищ мови > **прагнення раціоналістів кодифікувати мову та нав'язати їй жорсткі закони**, котрі б зробили неможливою змінність мови й відносили б винятки з правил до помилок уживання.
- Так **фактично декласифікувалися лексичні запозичення, емоційно-експресивні засоби.**
- Раціоналістичний підхід у граматиці > поява загальної (раціональної, філософської) граматики.

- Перша «Загальна і
 - раціональна граматика» -
- ченці з монастиря в паризькому
передмісті Пор-Рояль

Клод Лансло та Антуан Арно.

- Французькою мовою її видали в Парижі в
1660 р.

- Особливості:
- **1) намагання авторів встановити загальні для всіх мов принципи та причини відмінностей у цих мовах;**
- **2) теоретичні засади їх роздумів – декартівська філософія: зв'язок між граматиною й логікою.**
- **Якщо мова виражає мислення, то категорії мови – це втілення категорій думки > граматика повинна спиратися на логіку! > якщо логіка у всього людства одна, то й граматика повинна бути загальною й універсальною.**

- Створення граматики окремих мов – філософсько необґрунтоване Не тільки смислова, аале й граматична сторона різних мов зводилася до єдиного логічного знаменника.
-
- Граматика Пор-Рояля свого часу - **великий успіх**, її часто наслідували, а її раціоналістичні принципи досить часто трапляються у граматиках 1 пол. ХІХ ст. (німець Карл Беккер на основі логічного критерію Гегеля в 1836 році видає «Загальну німецьку граматику»).

- **Мінуси:**
- **1)** *не всі категорії логіки прямолінійно відбиваються в мові;*
- **2)** *мовознавці повинні займатися лінгвістичною стороною думки (бо є ще логічний та психологічний бік);*
- **3)** *у кожній мові є слова, які не відображають логічних понять, а пов'язані з вираженням почуттів, стану і т.д.*